משנה

המשנה שלפנינו עוסקת בדין נדרי ארוסה שנתגרשה בעוד נדריה עליה, ואחר כך נתארסה פעם שניה לאדם אחר.

נָדְרָה וְהִיא אֲרוּסָה, וְנִתְגָּרְשָׁה מהארוס **בְּיוֹם** שנדרה, בלא שהפרו אביה ובעלה יחד את נדריה, והלכה **וְנִתְאָרְסָה** לאחר **בְּיוֹם, וַאֲפִילּוּ** אם נתגרשה ונתארסה באותו יום **לְמַאָה** בני אדם בזה אחר זה, ולא הפר לה אף אחד מהם, **אָבִיהָ וּבַעְלָהּ הָאַחֲרוֹן מְפֵירִין** את **נְדָרֶיהָ**, ואפילו את אלו שהיו עליה עוד בהיותה תחת הארוס הראשון.

זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁלֹּא יָצְאָה מרשות אביה **לִרְשׁוּת עַצְמָהּ שָׁעָה אַחַת,** כגון שנתארסה לכל אלו ועדיין לא נישאה להם ולא בגרה, **אָבִיהָ וּבַעְלָהּ הָאַחֲרוֹן מְפֵירִין נְדָרֶיהָ.** אבל אם בגרה בינתיים או שנישאה לאחד מהם, כבר יצאה מרשות אביה, ואפילו לאחר שנתגרשה ממנו שוב אין האב מפר את נדריה. ומאחר שהאב אינו יכול להפר אותם, אף הארוס אינו מפר אותם, שאין הארוס מפר אלא בשותפות האב.

גמרא

שנינו במשנה, נדרה והיא ארוסה, נתגרשה בו ביום, נתארסה בו ביום אפי' למאה, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה:

שואל שמואל, **מְנָלָן דְּאָרוּם אַחֲרוֹן מֵיפַר אפילו נְדָרִים שֶׁנִּדְּרוּ לְאָרוּם רִאשׁוֹן** – כלומר ששמע אותם הארוס קודם שגירשה.

אָמַר שְׁמוּאֵל, אָמַר קְרָא (במדבר ל ז) 'וְאִם הָיוֹ תְהֶיה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ', ומתיבת 'עליה' משמע שאף **נְדָרִים שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ כְּבָר** קודם אירוסיה הארוס מפירם.

שואלת הגמרא, **דִּלְמָא הָנֵי מִילֵּי** שהארוס השני מפר, דווקא בנדרים **שֶׁלֹּא נִדְּרוּ לְאָרוּם רִאשׁוֹן** – שלא שמע מהם, **אֲבָל נְדָרִים שֶׁנִּדְּרוּ לְאָרוּם רִאשׁוֹן,** וכבר זכה בהם בשמיעתו, **לֹא מָצֵי מֵיפַר** – לא יכול להפר **הָאָרוּם הָאַחֲרוֹן.**

משיבה הגמרא, **'עָלֶיהָ'** האמור בפסוק זה, **קְרָא יְתֵירָא הוּא,** שלא היה לו לומר אלא 'ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה', ואף בלא תיבת 'עליה' היה משתמע מזה שהארוס השני מפר נדרים קודמים שלא שמע אותם הארוס הראשון, שהרי 'אסרה' משמע נדרים שכבר אסרה על עצמה קודם לכן. ובהכרח שבא יתור תיבת 'עליה' לרבות אפילו נדרים שנראו לארוס הראשון, שהארוס השני מפר אותם.

הגמרא מוכיחה מברייתא כדברי שמואל, שהארוס השני מפר יחד עם האב אף נדרים שנראו לארוס הראשון:

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפֵירִין נְדָרֶיהָ. בֵּיצַד, שָׁמַע אָבִיהָ את נדרה **וְהֵפֵר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הַבַּעַל לְשָׁמוֹעַ** מהנדר **עַד שֶׁמֵּת** הבעל, **וְנִתְאָרְסָה** לאחר **בְּיוֹם, וַאֲפִילּוּ** נתגרשה או נתאלמנה ונתארסה **מֵאָה פְּעָמִים** – למאה בני אדם, **אָבִיהָ וּבַעְלָהּ הָאַחֲרוֹן מְפֵירִין** את **נְדָרֶיהָ [ראה טבלה].**

שָׁמַע בַּעְלָהּ הראשון את נדרה **וְהֵפֵר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הָאָב לְשָׁמוֹעַ** מהנדר **עַד שֶׁמֵּת הַבַּעַל,** והלכה ונתארסה לאחר, **חוֹזֵר הָאָב וּמֵפֵר** לבדו את **חֶלְקוֹ שֶׁל הַבַּעַל** הראשון בלא הארוס השני. ובהמשך הסוגיא יבואר מדוע במקרה זה לא זוכה הארוס השני בנדר.

אָמַר רַבִּי נָתָן, מה ששנינו בסיפא שחוזר האב ומפר חלקו של בעל, **הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי,** הסוברים שבמקרה זה התרוקנה רשות לאב להפר לבדו, ואפילו לאחר שנתארסה לאחר. **אֲבָל בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵין** האב **יָכוֹל לְהָפֵר** לבדו, אלא רק יחד עם הארוס השני.

הרי לנו, שהארוס השני מפר גם בנדרים שנראו לארוס הראשון, וכדברי שמואל.

שואלת הגמרא, **בְּמַאי פְּלִיגִי** בית שמאי ובית הלל.

הגמרא מפרשת את מחלוקתם על פי המבואר לעיל (סט.), שאף קודם שמצטרפות הפרות האב והבעל יחד להתיר לגמרי את הנדר, הפרת כל אחד מהם בפני עצמו מגרעת לבדה את הנדר. ונחלקו בית שמאי ובית הלל במהות גירעון זה. לדעת בית שמאי הפרת כל אחד גוזזת את הנדר ומתירה לגמרי את חציו, ואילו החצי השני עדיין עומד בעינו. אבל לדעת בית הלל, הפרת כל אחד מהם מקלישה את הנדר כולו וגורעת מחומרתו. ובכך תלויה גם מחלוקתם בענין הפרת האב לבדו כשנתארסה לארוס השני במקום שהפר הארוס הראשון.

אגרות קודש

ב"ה, כ"א מנ"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"ג מנ"א, בו כותב ראשי פרקים מהשתלשלות הענינים עד שבא לאה"ק ת"ו. וסברות בהנוגע לאופן הסתדרותו ולימודו להבא, ושואל דעתי בזה.

ודעתי ברורה מוחלטה, אשר עליו להמשיך בלימודי קדש עוד משך זמן חשוב, וכיון שכבר נמצא באה"ק ת"ו, אין כדאיות ההוצאות לחזור לצרפת ולחפש שם מקום ללימוד, ובודאי יהיו כמה קישוים וכו', בה בשעה שיוכל להסתדר בלימוד במקום בו כותב, שנראה לו שהצליח שם. ובמה שכותב סברא, שכיון שצריך להסתדר בחייו בעתיד, עליו למהר בהכנות לזה, ולא ללמוד בישיבה, הנה אדרבה, כיון שהקב"ה נותן התורה ומצוה המצוה הוא הזן ומפרנס לכל ומשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית, והוא גם כן ציוה שהכנה הכרחית לחיי איש הישראלי הוא לימוד זמן חשוב בתורתנו תורת חיים, אין זה איבוד זמן ח"ו אלא אדרבה ואדרבה, וכידוע המשל בזה אשר כשרוצים לבנות בנין שיהי' בנין טוב ומפואר בכל הפרטים, לכל לראש צריך לראות שהיסוד יהי' חזק ואמיץ, כי באם יהי' היסוד רעוע, אין כל תועלת ביופי הבנין וכו' וכן הוא בהנוגע ליסוד בחיים של בני ישראל, אשר הם הן השנים והזמנים שהוא מקדיש לתורה ועניני', ואם רוצה להיות מאושר בהעשיריות שנים שלאחרי זה, צריך לחזק היסוד, ז.א. להוסיף בלימוד התורה וקיום עניני כהנה וכהנה.

המשך בעמוד הבא

מבארת הגמרא, **בֵּית שַׁמַּאי סָבְרֵי, נְדָרִים נַמִּי שֶׁרְאוּי לְאָרוּם** הראשון, גם בהם **נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לָאָב** לבדו. **וְהִטְעִם**, משום שלשיטתם הבעל **מֵינַּוְ גָּיֵיז** [ר׳ גוזז] את הנדר, ומתיר לגמרי את חלקו, נמצא שלאחר שהפר הארוס הראשון את הנדר, המעשה שלו נגמר והסתלק ממנו לגמרי, ושוב אין לו שום שייכות אליו. לפיכך אפילו לאחר שנתארסה לאחר, האב מפר לבדו את כל הנדר, כיון שכבר פקע דין הפרת הבעל מנדר זה.

אבל בֵּית הִלֵּל סָבְרֵי, אָבִיהָ וּבַעְלָהּ אַחֲרוֹן מְפֵירִין נְדָרֶיהָ. וְהִטְעִם, משום שהבעל בהפרתו **לֹא מֵינַּוְ גָּיֵיז** חצי מהנדר, אלא מקליש את כולו. וקלישות זו אינה מעשה גמור בפני עצמו, ואינה חלה עד שמצטרפת אליה הקלשת האב על ידי הפרתו, נמצא שעד שלא הפר האב עדיין לא הסתלק דין הארוס מהנדר, ועל כן כשנתארסה לאחר זוכה הארוס השני בזכות שהיתה לארוס הראשון בנדר, ויכול להפר יחד עם האב [ראה טבלה].

הגמרא מסתפקת בדין נדרי נערה המאורסה שנתגרשה: **אִיבַּעְיָא לְהוּ**, ארוס שגירש את ארוסתו בעוד נדרי׳ה עליה, האם הֲנֵירוּשִׁין **כְּשִׁתִּיקָה דָּמְיָא**, ונדרי׳ה אינם מוקמים ואינם מופרים. **אוֹ** דלמא, גירושין **כַּהֲקָמָה דָּמְיָא**, ומאחר שהארוס יודע שלא יוכל להפר את נדרי׳ה לאחר שיגרשה, הרי הוא כמקיים את נדרי׳ה בעצם מה שמגרשה.

הגמרא מפרשת את ההבדל להלכה בין שני הצדדים האמורים: מבארת הגמרא, **לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ** אם הגירושין הם בהקמה או כשתיקה, **כְּגוֹן שֶׁנִּדְּרָה** הנערה המאורסה, **וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וְגֵרְשָׁהּ בלי** להפר לה׳, **וְאַהֲדְרָהּ בְּיוֹמֵיהּ** – וחזר הארוס שגירשה וקידשה בו ביום. **אִי אָמַר מַר**, גירושין **כְּשִׁתִּיקָה דָּמֵי, מָצֵי** [ר׳יבול] **מֵיפַר לָהּ**, הארוס יחד עם אביה לאחר שהחזירה. **וְאִי אָמַר מַר**, גירושין **כַּהֲקָמָה דָּמֵי, לֹא מָצֵי** הארוס **מֵיפַר לָהּ** את נדרה, מאחר שכבר הקימו בעצם גירושיה.

הגמרא מוכיחה מברייתא שגירושין הם כהקמה:

המשך מהעמוד הקודם

להוראות תורתנו תורת חיים, שאחד הפירושים בזה הוא שהתורה היא הוראה בחיי היום יום בכל מקום שהוא ובכל תקופה שהיא, שהרי התורה הזאת לא תהי׳ מוחלפת וכו׳.

וכיון שאמרו חז״ל אסתכל באורייתא וברא עלמא, הרי אי אפשר ונגד השכל הוא אשר ענינים שבעולם יפריעו וימנעו קיום האמור בתורה, שהרי אי-אפשר, שמובן גם על פי שכל הפשוט, שהמסובב יהי׳ חזק יותר מהסבה. ובפרט שבנידון דידן המסובב הוא רק חלק קטן ביותר מעניני הסבה, ולא עוד אלא שהסבה מצד עצמה נעלית ביותר גם מלהיות סבה וכל׳ רבהז״ק תניא פ׳ ד׳ היא רצונו וחכמתו ית׳ דלית מחשבה תפיסא בי׳ כלל ופשיטא שאין לה שייכות לעולמות, ורק אלקים הבין דרכה וידע מקומה (ראה בארוכה קונטרס אחרון בתניא ד״ה זמירות קרית להו).

מוסג״ב קטע ממכתב עתי אשר בו מדובר ע״ד אני׳ שהפליגה מאה״ק למארסייל ביום החמישי, זאת אומרת, נסיעה אשר לכל הדיעות יכולה להעשות בלי חילול שבת, כיון שאינה דורשת יותר ששה ימים, והפליגה דוקא באופן שונה מזה, ואין זה מספיק אלא שרבנים ערכו... תפלה בה ביום שלפני זה! והרי זהו נתינת הכשר לבעלי האני׳ שלכל הדיעות כגון דא אסור הענין מדאורייתא! ולאחרי כהנ״ל היש מקום לקושייתו שכאילו פוגעים בכבודו של מי שהוא? ומוכרחני לומר שלאחרי כל זה אינני יודע אם הייתי מתערב בהענין אם לא הי׳ הנהגה כהנ״ל, ונסיעות האניות בכללות מביאות חורבן גם בשמירת שבת **כאן** אף שגם בלאו הכי אינה כהרצוי, ועי״ז נעשה הדבר גם לבעית העיר ניו-יורק ותושבי׳, ולא עוד אלא כמו שכתבתי לו מכבר שכמה מהחרדים לדבר ה׳ אין זה בעיניהם בעי׳ כלל כיון שהרבנים באה״ק ת״ו עושים על דרך האמור בקטע המוסג״פ ועוד ועוד.

בענין ספר היובל שרוצה להדפיס שם מכתבי ע״ד האניות, ומוסג״פ העתק עוד מכתב אחד, הנה באם יודפסו המכתבים **כמו שהם** מבלי לרכך הרי אף שכפי שבארתי במכתבי הקודמים אין בנוהג בית הרב להשתתף בספר יובל וכיו״ב ומטעמים המובנים, אבל כיון שגם מו״ח הרה״ג וכו׳ וכו׳ שליט״א בעל היובל מאלה שפניתי אליהם בשאלה זו, פשוט שיוכל לפרסמם במקום הנראה לו.

במה שכותב אודות ענין ספר יקטרינוסלב, משתדלים למצוא קישור עם לאנדסמאנשאפט, ולכשיוודעו ממשיות יבואו עמו בכתובים.

בפ״ש בני ביתו שיחיו... ויה״ר שיבשר טוב בכל האמור, ובענין האניות ביחוד.

בברכה לבשו״ט בהנ״ל.

מוסגר בזה העתק שיחתי לפני הילדים במחנה קיץ גן ישראל שתחת המרכז לעניני חנוך, וכהתחלתו כיוונתי בה לכל ילדי ישראל ובפרט לאלו שמזכירם אני ובנם יהודא ליב שי׳ בכל זה כמובן וגם פשוט.